

11-12 kwietnia br. w Sopocie, pod patronatem Związku Powiatów Polskich, odbył się II Samorządowy Kongres Finansowy. Eksperci w cieniu wojny w Ukrainie i jej skutków dla uchodźców, samorządów oraz kraju poruszali m.in. tematy związane z finansowymi narzędziami i politykami polskimi i europejskimi, bezpieczeństwem energetycznym i zarządzaniem finansami samorządów w warunkach ograniczania dochodów własnych.

Średnio i długoterminowe wsparcie rozwiązania kryzysu humanitarnego

Samorządy ponoszą ogromny wysiłek oraz wydatki, aby zapewnić wsparcie uchodźcom. Komisja Europejska w trybie dla siebie nadzwyczajnym umożliwiła elastyczne wykorzystanie dotychczas niewykorzystanych funduszy z poprzedniej perspektywy finansowej oraz z REACT EU. Te środki należy uruchomić bardzo szybko. Nowa sytuacja wymaga ponadto zmian w umowie partnerstwa, oraz w krajowym programie odbudowy. Doświadczenia z pracy nad specustawą dotyczącą pobytu uchodźców w Polsce wskazują, że wspólna praca samorządów i rządu nad szczegółowymi przepisami daje szybki i dobry efekt. Konieczne nowelizacje tych przepisów wynikające ze zbieranych obserwacji i zmieniających się warunków powinny być procedowane w podobny sposób.

Podczas wystąpienia wprowadzającego Elisa Ferreira, Komisarz Europejska ds. spójności i reform zwróciła się do polskich samorządowców z podziękowaniem za zaangażowanie w działania pomocowe na rzecz uchodźców z Ukrainy.

- *Wszyscy w całej Europie jesteście zbudowani duchem hojności Polaków – podkreślała i zapowiedziała wsparcie w ramach programu CARE. - Udostępniamy szybsze wsparcie dla państw członkowskich i regionów, które przyjmują i goszczą uchodźców na potrzeby inwestycji w infrastrukturę, opiekę zdrowotną, szkolnictwo i integrację społeczną.*

Przyszłość finansowa samorządów

Samorządowcy zwrócili uwagę na rosnące wyzwania związane z realizacją celów polityk rozwojowych. Zmiany w systemie podatkowym, w tym Polski Ład wpłynęły w znaczący i negatywny sposób na dochody własne gmin i miast. Uruchomiony rządowy program inwestycyjny, Program Inwestycji Strategicznych z korzystnymi zasadami wsparcia dla projektów samorządowych (od grudnia 2021 r. dofinansowanie do 98% wartości inwestycji) nie wypełnia luki w dochodach własnych, a rodzi ryzyko klientelizmu politycznego. Równocześnie agencje ratingowe zapowiedziały obniżanie ratingów miast, co będzie skutkowało wyższymi kosztami obsługi długu.

Bez zwiększenia dochodów własnych taka sytuacja prowadzi do ograniczenia możliwości wieloletniego planowania finansowego i podejmowania dalszych inwestycji w samorządach. Niepewność związana jest również ze wzrostem wydatków bieżących, inflacją oraz wielowymiarowymi skutkami wojny w Ukrainie.

- *Będziemy mogli zrealizować zdecydowanie mniej niż zakładaliśmy. Jesteśmy też coraz bardziej uzależnieni od decyzji władz centralnych – podkreślał Mieczysław Struk, marszałek województwa pomorskiego.*

Małgorzata Jarosińska-Jedynak, Sekretarz Stanu, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej zapewniała natomiast, że środki zarówno z polityki spójności, jak i KPO będą odpowiedzią na powyższe

wyzwania.

Rozwój a pogłębianie dysproporcji

Innym istotnym tematem poruszonym podczas II Samorządowego Kongresu Finansowego były znaczące dysproporcje między miastami a małymi gminami.

- Zatraciliśmy się w pogłębianiu dysproporcji. Unia równa kraje, ale pogłębia dysproporcje w kraju. Powinniśmy być bardziej solidarni, bo za chwilę będziemy musieli zaludniać ścianę wschodnią – mówił Krzysztof Iwaniuk, Wójt Terespoła, Przewodniczący Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej.

Zjawisko to łączy się także z ryzykiem wykluczenia cyfrowego, na które zwracali uwagę uczestnicy debaty dotyczącej rozwoju lokalnej infrastruktury telekomunikacyjnej organizowanej we współpracy z PLAY. Szansą na rozwój gmin wiejskich może być między innymi uporządkowanie systemu energetyki obywatelskiej. O korzyściach społeczno-ekonomicznych stworzenia takiego ekosystemu również dyskutowali uczestnicy Samorządowego Kongresu Finansowego w Sopocie.

Dla samorządów bezpieczeństwo energetyczne ma wiele obliczy

Szczególnie po wybuchu wojny w Ukrainie kwestia bezpieczeństwa energetycznego nabrała nowego znaczenia. Uczestnicy kongresu wskazali trzy kluczowe obszary. Po pierwsze transformacja dużej energetyki, która nie może być odkładana. Praktyczny przykład ZE PAK SA wskazuje, że można ograniczać wydobywanie węgla brunatnego, rozwijać OZE i zapewnić pracę górnikom. Po drugie właśnie energetyka obywatelska, która powinna być czynnikiem stabilizującym rynek energii w kraju z pożytkiem dla lokalnych społeczności i systemu energetycznego. Niesprzyjające regulacje i niedostatecznie rozwinięta sieć elektroenergetyczna stanowi istotne przeszkody w jej rozwoju. Po trzecie morską energetyką wiatrową. Należy zadbać, aby polskie porty instalacyjne były gotowe do prowadzenia dużych inwestycji, które w wieloraki sposób wpłyną na rozwój gmin i regionów nadmorskich.

Uczestnicy wydarzenia podkreślali, że takie dyskusje w gronie fachowców, ekspertów i samorządowców są niezwykle potrzebne i jak podkreślał Jacek Karnowski, prezydent Miasta Sopotu - *Tylko dzięki współpracy uda się pokonać plagi centralizacji, inflacji i wojny.* Kolejne wydarzenie realizowane w ramach inicjatywy Local Trends już jesienią. II Europejskie Forum Samorządowe odbędzie się od 17 do 18 października w Poznań Congress Center na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich.